

Eira-Maija Savonen
Metla/Parkanon yksikkö
Kaironiementie 54
39700 Parkano

Esitelmän lyhennelmä

Matsutake-seminaari
Kihniössä 25.9.2007

Tuoksuvalmuska Suomessa

Tuoksuvalmuska (*Tricholoma matsutake*) eli matsutake on Japanissa erittäin arvostettu sieni, jota kasvaa myös Suomen karuilla mäntykankailla. Matsutake on mykorritsasieni. Se muodostaa sienijuuria eli mykorritsoja isäntäkasvin - Suomessa männyn (*Pinus sylvestris*) - kanssa. Sieniosakas saa puulta tarvitsemansa sokerit ja luovuttaa puolestaan isäntäpuulle vettä ja sen mukana kivennäisaineita.

Tuoksuvalmuska ei Suomessa vielä kuulu yleisesti käytettyjen ruokasienten joukkoon. Se tuli uutena sienenä Elintarviketurvallisuusviraston, Eviran hyväksymien kauppasienten joukkoon vasta huhtikuussa 2007. Nyt sientä voi vapaasti myydä kauppoihin, ravintoloihin ja sientenostajille.

Metsäntutkimuslaitoksen Parkanon yksikössä alkoi toukokuussa 2006 kaksivuotinen, EU-rahoitteinen hanke, jossa selvitetään tuoksuvalmuskan esiintymistä Pohjois-Satakunnan ja Sata-Hämeen alueella. Tätä tarkoitusta varten etsittiin maaperä- ja puustotietojen avulla ne metsiköt, joista tuoksuvalmuskaa mahdollisesti voisi löytyä. Todennäköisten esiintymisalueiden kartoittamisessa käytettiin paikkatietoanalyysiä. Analyysissä käytettiin Metlan valtakunnan metsien inventoinnista saatuja puuston ikätietoja sekä Geologian tutkimuskeskuksen maaperätietoja. Kirjallisuuden perusteella tuoksuvalmuskaa löytyy parhaiten yli 50-vuotiaista mäntymetsistä, joissa maaperä on hiekkaa. Valmistuneiden karttojen avulla tuoksuvalmuskan etsintä voitiin keskittää oikeille kasvupaikoille. Inventointityötä tehtiin yhteistyössä paikallisten sieniharrastajien ja yhdistysten kanssa. Lisäksi valmistettiin Internet-sivut, joiden kautta oli mahdollista sijoittaa tuoksuvalmuskalöytönsä kartalle ja ilmoittaa löydöstä Metlalle koko valtakunnan alueelta.

Kesä 2006 oli hyvin kuiva, joten elo- syyskuun sienisadot jäivät pieniksi. Hankkeelle tuli vain kaksi tuoksuvalmuskaksi todennettua tuoretta havaintoa, joista toinen hankkeen toiminta-alueelta. Tuoreiden havaintojen puutteessa ihmiset ilmoittelivat menneiden vuosien havainnoistaan (29 paikkaa). Niiden perusteella tuoksuvalmuskaa oli löydetty koko maasta. Kesä 2007 oli edellistä huomattavasti sateisempi. Ensimmäisistä tuoksuvalmuskalöydöistä ilmoitettiin jo heinäkuun lopulla, minkä jälkeen ilmoituksia alkoi tulla kiihtyvään tahtiin. Syyskuun 20. päivään mennessä oli tullut ilmoitus tuoksuvalmuskalöydöstä 100 paikasta. Hankkeen toiminta-alueelta tulleet uudet havainnot sijoituivat kartalla pääsääntöisesti niihin kohtiin, missä valmistettujen karttojen mukaan oli tuoksuvalmuskalle otollinen kasvupaikka. Kaikista paikkatietoanalyysin mukaan tuoksuvalmuskalle sopivista metsistä ei sientä kuitenkaan löytynyt. Syynä voi olla etsinnän ajoittuminen väärään ajankohtaan, tai sienien löytämisen vaikeus tai sitten se, ettei tuoksuvalmuskaa kyseisessä paikassa kasvanut. Parhailla kasvupaikoilla (maaperä glasifluvialista hiekkaa ja puusto iäkstä ja harvaa) tuoksuvalmuska oli hyvin yleinen myös Etelä-Suomessa. Sadon huippu sijoittui elo- syyskuun vaihteeseen.

Lisätietoja: www.metla.fi/tutkimus/matsutake
www.matsutake.fi
www.arctic-flavours.fi

Sydämelliset kiitokset kaikille tuoksuvalmuskahavainnoistaan ilmoittaneille!

Matsutake in Finland

Tricholoma matsutake occurs in dry *Pinus sylvestris* forests in whole Fennoscandia (Kytövuori 1989). It is quite common in Finnish Lapland in sparse pine forests rich in lichens. Typical habitats have a very thin humus layer above glaciofluvial sand or glacial till.

Tricholoma matsutake was earlier rather poorly known in Finland and only mushroom enthusiasts and scientists picked it. It hasn't belonged to the repertoire of commonly used edible mushrooms in Finland. Because of this our knowledge about its distribution and abundance was inadequate. Also in Sweden the knowledge of matsutake was poor before 1998, when effective field study resulted in more than 120 new matsutake localities in the northern parts of the country.

We started a new *Tricholoma matsutake* survey in the Pohjois-Satakunta and Sata-Häme districts in June 2006. In this area there are large areas with glaciofluvial deposits, which provide suitable nutrient poor soil for matsutake. According to earlier studies matsutake produces fruit bodies only in pine forests with the age of more than 50 years. In order to find the potential growing places of matsutake we created with ArcGis-software thematic maps, in which proper soil and age of the forest were combined. The maps, instructions for identification of matsutake and the possibility to inform about a record were made available on the Internet on the website of the Finnish Forest Research Institute (<http://www.metla.fi/tutkimus/matsutake>).

Summer 2006 was exceptionally dry, and only one record was received from the target area and one from North-Finland. Instead of fresh records, people informed about their findings from the previous years. According to them matsutake could be found in whole country - in some years the yield was told to be very abundant. Especially July was rainy in summer 2007. The first notifies about matsutake were received at the end of July. By 20th of

